

УДК 82.091-2

КОМЕДІЙНИЙ ЖАНР В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ДРАМАТУРГІЇ: ОСОБИСТІСНИЙ ДИСКУРС

Ступницька Г.І.

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

У статті здійснено спробу проаналізувати еволюцію моральних пошуків, особистісні колізії дійових осіб на сторінках комедій англійських, німецьких та українських драматургів кінця XIX – початку XX століть. З'ясовано роль гумору, іронії, сатири та парадоксу для об'єктивного зображення особистостей. Охарактеризовано типологічні збіги та розбіжності в окресленні створених комедійних персонажів. Висвітлено особливості діалогічного та монологічного мовлення центральних постатей комедійних творів. Здійснено спробу окреслити індивідуально-неповторні та типові риси дійових осіб.

Ключові слова: комедія, англійська, німецька та українська драматургія, індивідуально-неповторні та типові риси дійових осіб, ідейні розбіжності, особистісні колізії персонажів, образ, комізм.

Постановка проблеми. Особистості у комедіях Бернарда Шоу (1856-1950), Оскара Вайлда (1854-1900), Гергарта Гауптмана (1862-1946), Івана Карпенка-Карого (1845-1907), Марка Кропивницького (1840-1910), Михайла Старицького (1840-1904), Івана Франка (1856-1916), Володимира Винниченка (1880-1951) – система поглядів драматургів на людину, спосіб розуміння письменниками її емоцій та поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню характерів у англійській, німецькій та українській драматургії кінця XIX – початку XX ст. присвячено ґрунтовні літературознавчі розвідки П. Балашова [3], А. Гендерсона [22], Д. Гордона [21], М. Зимомрі [8], П. Летнянчина [10], А. Образцової [14], М. Соколянського [16], В. Вишинського [5], Б. Шеллера [24], А. Захарченко [7], Н. Малютіної [11], З. Мороза [12], Л. Мороз [13], В. Працьовитого [15], С. Хороба [17].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак попри змістовні дослідження, в сучасному українському літературознавстві відсутнє порівняльне висвітлення образу людини в комедійних творах західноєвропейських та українських письменників, що й зумовило актуальність статті. Йдеться про назрілу потребу компаративного аналізу комічного образу в п'єсах Б. Шоу «Зброя й людина» (1894), «Людина та надлюдина» (1901 – 1903), О. Вайлда «Як важливо бути серйозним» (1895), Г. Гауптмана «Колега Крамптон» (1892), «Боброва шуба» (1893), І. Карпенка-Карого «Мартин Боруля» (1885), «Хазяїн» (1900), «Суєта» (1903), «Житейське море» (1904), М. Кропивницького «Мамаша» (1903), «Пошилися у дурні» (1881), «Супротивні течії» (1900), М. Старицького «За двома зайцями» (1883), І. Франка «Рябина» (1886), визначенні індивідуально-неповторних і типових рис персонажів.

Мета дослідження полягає у детальному аналізі ідейно-художніх характеристик комічного образу в англійській, німецькій та українській драматургії на зламі XIX – початку XX століть крізь призму типологічного зіставлення. Увіражена мета передбачає такі завдання: охарактеризувати особливості психології, еволюцію моральних пошуків особистостей у досліджуваних текстових структурах; з'ясувати роль гумору, іронії, сатири та парадоксу для об'єктивного змалювання дійових осіб; увиразнити типологічні збіги та розбіж-

ності в окресленні створених комедійних персонажів на сторінках п'єс англійських, німецьких та українських драматургів порубіжної доби.

Предмет розвідки – індивідуально-неповторні та типові риси комедійних персонажів, особистісні колізії дійових осіб у художній тканині п'єс, взаємини людини та суспільства, особливості мовлення центральних постатей названих творів, засоби художнього творення комедійних персонажів.

Виклад основного матеріалу. Типологічні подібності крізь призму змалювання особистості в комедіях Б. Шоу, О. Вайлда, Г. Гауптмана, М. Старицького, М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого зумовлені передусім близькістю часових рамок. Епоха кінця XIX – початку XX століть характеризується схожістю ментальності британського, німецького та українського народів. Це проявляється в окресленні образу людини порубіжної доби. Однак специфіка звільнення людини від соціальної та економічної залежності, духовного гніту в англійській, німецькій та українській літературах різна. На відміну від англійського та німецького, становлення українського національного характеру визначалося тривалою підневільністю України. Багатівкова підвладність наклала істотний відбиток на представників нації. Вона викликала волелюбство українців, яке в їхніх духовних устремліннях домінувало не тільки в окреслену епоху. Відтворюючи у змалюваних образах національні ідеали, виразники українського духу Т. Шевченко, І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Старицький, І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, П. Мирний, І. Нечуй-Левицький, І. Франко, Л. Українка, В. Винниченко, В. Стус, В. Симоненко «зривали з очей рабську полуду і пристрасним та палким словом будили підневільний народ» [15, с. 208].

У центрі художнього зацікавлення О. Вайлда, Б. Шоу, Д. Голсворсі, В. С. Моема, Г. Гауптмана, М. Старицького, М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого, І. Франка перебувають не стільки негативні якості характеру, непривабливі риси поведінки, скільки творення позитивних почуттів під час сприйняття комічного персонажа. Джерелом смішного на сторінках творів комедіографів порубіжної доби є контрастне змалювання характеру, гіперболізоване окреслення певної риси вдачі, нестримних почуттів.

Центральні постаті комедій О. Вайлда «Жінка, не варта уваги», Б. Шоу «Серцеїд», І. Карпен-

ка-Карого «Мартин Боруля», М. Кропивницького «Пошилися у дурні», І. Франка «Рябина» справляють комічне враження своїми вчинками, рисами внутрішньої слабкості, обмеженості. Вони себе не цілком обгрунтовані надії, видають себе за справжніх героїв, шукають вирішення конфлікту такими способами, які суперечать об'єктивному ходу життя. Тому ці персонажі потрапляють у смішне, а часто й жалюгідне становище.

Комедії О. Вайлда «Ідеальний чоловік» (1895), Б. Шоу «Людина та надлюдина» (1901–1903), Г. Гауптмана «Боброва шуба» (1893), І. Карпенка-Карого «Хазяїн» (1900), І. Франка «Учитель» (1894) поєднують, з одного боку, зображення веселого і смішного, а з іншого – акцентування серйозних і важливих для суспільства проблем. Основна предметна сфера роздумів письменників у п'єсах пов'язана з темами зайвої людини, духовної самотності особистості, тогочасних соціально-етичних катаклізмів, дискредитації моральних цінностей, становища жінок у суспільстві, влади грошей. Комедіографи протиставляли бундючності, себелюбству, брехні гуманістичні ідеали. Гумористична простота і природність знайшли оригінальні вияви у художніх методах письменників.

О. Вайлд, Б. Шоу, Д. Голсворсі, І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький фокусували увагу на процесі зміни духовних потреб, сприйняття та розуміння навколишнього, властивих їхньому сучаснику. Джон Ворзінг, Алджернон Монкріфф, Артур Горінг, капітан Блюнчлі, Райна Петкова, Джон Теннер, Іван Барильченко, Степан Крамарюк, Надежда Хилько виявляють алогізми звичного та повсякденного в житті, з гумором та іронією сміються над недолугістю регламентованих стереотипів. Ці постаті втілюють духовне здоров'я власного народу, у своїй шляхетності відображають домінуючі ознаки національного характеру, протистоять моральній розбещеності, суєтності меркантильної частини суспільства.

У художньому мисленні комедіографів на зламі ХІХ – початку ХХ століть особистість визначається як особа, в якій поєднуються загальнолюдські та індивідуальні риси. Кожна постать у вищезгаданих комедіях – окремий світ, що органічно пов'язаний з реальним життям. Слушно наголошує Д. Чижевський, що письменники-реалісти «в цілому уникають однобокого зображення героїв» [19, с. 201].

В комедіях англійських, німецьких та українських авторів стрижневе місце відведено не стільки комічному зіткненню характерів, скільки світоглядному протистоянню. Ідейні розбіжності віддзеркалюють боротьбу особистості за звільнення від національного, духовного, соціального та політичного утисків.

Твори О. Вайлда «Як важливо бути серйозним», Б. Шоу «Зброя й людина», М. Старичко «За двома зайцями», М. Кропивницького «Пошилися у дурні» – комедії, в яких переважає комізм характерів. Їхньою важливою рисою є те, що в розвитку драматичної дії вагоме місце відведено характеру, а не сюжету як ланцюгу зовнішніх подій. Такі п'єси «завжди підкреслюють головний персонаж, щоб виявити головний характер» [18, с. 108]. Центральному героєві «підкорюють всіх інших персонажів; їх зменшують або, щоб збільшити його, жертвують йому всім, що його оточує» [18, с. 108].

Естетична функція комізму характерів полягає в тому, щоб викликати в реципієнта поряд з емоційним піднесенням інтуїтивне розуміння власної виступності над комічним персонажем і спричинити сміх. Має рацію Б. Шеллер, підкреслюючи, що «суть комедії визначається прикметою смішного, точніше, певними людськими проявами, які викликають сміх» [24, с. 11].

Посилення інтересу до взаємин особистості та суспільства у комедіях Б. Шоу та О. Вайлда пояснюється підвищеною увагою до залежності долі людини від навколишньої дійсності. В драматургії Б. Шоу пульсувала сучасність. Життєво достовірний матеріал систематизувався, художньо осмислювався автором. Взаємодія об'єктивно існуючої непривабливої реальності та краси високих людських прагнень отримала оригінальне трактування в комедіографії письменника. Драматург усебічно осмислив поведінку свого сучасника і ті обставини, що на неї впливають. Переконливого висновку дійшов П. Балашов: «Те, що художній світ Шоу природний, що він багатий на колоритні образи, що його відрізняє прагнення проникнути в глибину людської психології – все це не викликало сумнівів у тих, хто підходив до нього об'єктивно» [3, с. 10].

Поетика особистості в комедії Б. Шоу – об'ємна цілість, з'єднана глибоким внутрішнім зв'язком, ідейно-тематичними задумами. Драматург переосмислював традиційні національні цінності, шукав нові форми художнього вираження. В комедіях «Серцеїд», «Зброя й людина», «Одруження», «Нерівний шлюб», «Сільське сватання» він у парадоксальній формі створював виразні, художньо довершені образи-характери, які позначені реалістичним типом творчості. Встановленню «нового типу драми, за яку боровся Шоу, передувала рішуча критика романтичної традиції» [2, с. 284]. Багато дійових осіб у драмах митця взято з реального життя. На цьому Б. Шоу наголосив у статті «Як пишеться п'єса»: «Герої, змальовані з натури, можуть мати різьблену портретну схожість зі своїми прототипами, а можуть бути – волею авторського вимислу – настільки на них не схожі, що жодному, навіть найвправнішому детективу не вдалося б розкрити їх справжнє ім'я. Прототипами героїв моїх п'єс стали багато відомих людей: місіс Безант, Каннінгем Грецем, Гілберт Маррей, покійна графиня Карлайл, Сідней Уебб, сер Олмрот Райт, Стопфорд Брук, єпископ Кретон і лорд Холдейн, не кажучи вже про А. Б. Уоклі, містера Асквіта, містера Ллойд Джорджа і кайзера» [20, с. 116]. Естетичне новаторство драматургії Б. Шоу полягало у створенні творів, що ґрунтувалися на боротьбі ідей, пристрастей, світоглядів. Герої комедіографа діють у межах цих антиномій, щоб віднайти сенс життя у сповнених суперечностей буднях.

Комедія Б. Шоу «Людина та надлюдина» створює парадоксальний характер центрального персонажа твору. Змальовуючи постать Джона Теннера, Б. Шоу увиразнив переоцінку цінностей, зміну розуміння особистості, що відбулися у культурній свідомості Європи на зламі ХІХ – початку ХХ ст. Характер персонажа комедії втілює собою діяльних та рішучих людей. Вони вирізняються новизною мислення, що допомагає зберегти національний організм від духовного спусто-

шення. Джон Теннер відкидає існуючі моральні цінності та пропонує новий шлях до щастя й внутрішньої гармонії.

У п'єсі Б. Шоу «Зброя й людина» виразно проступає тенденція до розкриття наболілих морально-етичних проблем, суспільного конфлікту. Автор гостро засуджує збройне протистояння між сербським та болгарським народами, загибель невинних людей. Варто згадати міркування О. Анікста про те, що «предметом висміювання мусять бути не окремі особи, не поодинокі явища, а суспільство в цілому, те суспільство, яке живе фальшивими ідеалами» [2, с. 298]. У комедії «Зброя й людина» винні не окремі постаті, а наявний уклад життя суспільства.

Комедія О. Вайлда «Як важливо бути серйозним» змальовує проблеми людських відносин у тогочасній Англії, порушує актуальні питання звільнення людини від закостенілих приписів, підкреслює важливість права на вибір власного життєвого шляху, індивідуальної відповідальності кожного за свої вислови та вчинки. Дія в цьому творі не має звичної побудови, інтрига не виконує звичного функціонального призначення. Чітко продуманий діалог та дотепні репліки виявляють із змістовного боку більше зацікавлення.

Диалогічне та монологічне мовлення персонажів на сторінках п'єси О. Вайлда «Ідеальний чоловік» та «Як важливо бути серйозним» характеризується багатством епітетів, метафор, порівнянь, що засвідчує високу творчу майстерність автора.

Образна картина та духовні феномени комедій Г. Гауптмана «Колега Крамптон», «Боброва шуба», «Дівчата з Бішофсбергу», «Пацюки» пов'язані спільною концепцією фактичної правдоподібності, що була однією з визначальних естетичних засад німецької драматургії на рубежі століть. Особистісний дискурс у комедійних творах відображає процес становлення індивідуальності, еволюцію її моральних пошуків.

Окреслення особистості художника – один із провідних аспектів поетики характеротворення Г. Гауптмана. Письменник створив низку типів людей мистецтва, з-поміж яких помітне місце займає постать Гаррі Крамптона в комедії «Колега Крамптон». У творі в психологічних вимірах проаналізовано конфлікт особистості зі світом. Драматург вказав на безвихідь і нерозв'язаність особистісного протесту, що спрямований на заперечення наявних моральних засад суспільства і спонукає до пізнання об'єктивних життєвих обставин. Г. Гауптман у комічному жакеті змальовував суперечності духовного світу людини, з'ясовуючи причини їх виникнення. Ця тематика займала домінантне місце в літературі кінця XIX – початку XX ст. У своїй комедії «про митця Гауптман починає тему, що панорамно опановує літературою зламу століть» [23, с. 68].

У постаті Гаррі Крамптона Г. Гауптман увиразнив духовно значущу людину, яка живе самотньо. Дійсність, в якій існує центральний персонаж п'єси «Колега Крамптон», несправедлива, вона принижує його, калічить його долю. Гама емоційних станів професора зумовлена лише справою, якою він займається. Живопис наповнює сенсом його існування, штовхає вперед до нового життя. З допомогою свого мистецтва професор впливає не тільки на зовнішній світ, але й на духовне

життя своїх учнів. Він займається формуванням їх як особистостей. Гаррі Крамптон не відвертається від свого учня Макса Штрелера після його відрахування з академії. Цим фактом Г. Гауптман увиразнив недогматичність мислення художника. Загальні переконання, загальноприйняті норми не можуть вплинути на судження та поведінку професора, чий світогляд окреслений не трафаретними законами, а власними поглядами.

В комедії «Колега Крамптон» Г. Гауптман змальовує прагнення особистості до індивідуальної свободи. Крамптон не може жити в примусі, рутині та строго регламентованій діяльності академії. Непристосованість митця до вимог середовища – головна причина Краптонового потягу до спиртного. Незадоволення життям професор намагається розрадити чаркою. Художник заходить в борги, згодом втрачає сім'ю, квартиру, майстерню. Парадоксальність ситуації полягає в тому, що в професора багато замовлень. При бажанні він швидко може вибратися зі скрутного становища. Тут Г. Гауптман наголосив на нездатності творчої людини переступити через свій талант та опуститися до дилетантського рівня. Мистецтво для Крамптона – його життя, творчою піднесеністю наповнені всі його помисли та сподівання.

Рухливість та легкість жанру української комедії кінця XIX – початку XX століть забезпечуються вдало побудованою інтригою, гіперболізованим окресленням окремих рис дійових осіб із використанням елементів буфонади, комічними ефектами із застосуванням мотивів упізнання, епізодів викриття та підслуховування. Комедії І. Карпенка-Карого «Сто тисяч», «Чумаки», «Хазяїн», М. Кропивницького «Мамаша», М. Старицького «По-модньому», І. Франка «Рябина» характеризуються інтенсивним перебігом подій, емоційним напруженням, активними діями персонажів. У цих п'єсах автори змальовують хитромудрі вчинки, витівки життєрадісних постатей, розставляють для них підступні пастки, з'ясовують наслідки випадкових помилок і непорозуміння. Заплутані сюжетні лінії з динамічними конфліктами наприкінці творів розв'язуються ефектно, несподівано. Традиційність системи художніх засобів у змальованні протистоянь тут виявляється в розгортанні конфлікту навколо центрального персонажа, якому протиставлені інші дійові особи. Звідси – закономірне твердження З. Мороза: «Конфлікти реалістичної української драми другої половини XIX ст. (п'єси І. Карпенка-Карого, І. Франка, кращих драм М. Кропивницького, М. Старицького, Панаса Мирного. – З. М.) є конфліктами типовими» [12, с. 10].

Принципи творення образної картини на сторінках комедій І. Карпенка-Карого, М. Кропивницького, М. Старицького, І. Франка, В. Винниченка вирізняються чітко продуманими вкрапленнями драматичних елементів. Ці особливості komponування художнього світу на зламі двох століть віддзеркалюють тенденцію до розширення художніх можливостей комедійного жанру. Незважаючи на поєднання в одному творі смішного і серйозного планів зображення, комедії українських драматургів істотно відрізняються від академічних трагедій. Поділяємо міркування З. Мороза, що, «на відміну від трагедії, комедія змальовує не сильні, а жалюгідні пристрасті;

життя її героїв переважно безглузде, смішне; основні її персонажі – комічні, хоч поряд з цим у комедії можуть бути характери сильні і серйозні, а не смішні» [12, с. 20].

Зображально-виражальні засоби, вибір персонажів, їхні імена та характеристики в українській комедії пройняті національним колоритом, тогочасними жартами і дотепами, мальовничими картинками народного побуту. Фольклорний струмись у п'єсах І. Карпенка-Карого «Суєта», «Житейське море», М. Кропивницького «Помирись», «Пошились у дурні», «Супротивні течії», І. Франка «Учитель», «Майстер Чирняк», Панаеса Мирного «Перемудрив» проявляється в мовленнєвій організації, що зумовлюється не тільки жанровими особливостями названих творів, а й використанням мови повсякденного спілкування, значного масиву розмовно-побутової лексики, емоційно-експресивних конструкцій.

В українській комедії окресленої доби домінує весела іронія, вишуканий народний гумор. І. Карпенко-Карий, М. Старицький, М. Кропивницький, І. Франко, Б. Грінченко змалювали багатогранний образ людини в її духовній неповторності, розкрили внутрішній світ дійових осіб, їхній характер засобами позитивного гумору. Глузлива оцінка хиб як окремих особистостей, так і дійсності загалом не має в п'єсах письменників Східної Європи різко негативного спрямування, їй невласлива безжалісна сатира. Автори робили акцент не на виняткових особистостях, а на об'ємному окресленні життєвських вад звичайної людини, всебічному змалюванні мотивів її вчинків та дій.

Модель світобудови у комедії І. Карпенка-Карого «Житейське море» характеризується антропоцентричністю. В естетичних вимірах драматурга людина – центр і найвища мета художнього пізнання. Вона трактується як унікальна, неповторна особистість, змальована в розмаїтих соціальних рамках. У творі «Житейське море» образ Івана Барильченка – цілісна модель, що відбиває глибини людської душі, літопис народної долі.

Характерна риса комедій Б. Шоу, О. Вайлда, Г. Гауптмана, М. Кропивницького, М. Старицького, І. Карпенка-Карого, І. Франка, В. Винниченка – розкриття краси людської душі не тільки з допомогою напруженої інтриги, а й завдяки переконливому психологізму. У п'єсах «Зброя й людина», «Людина та надлюдина», «Одруження», «Ідеальний чоловік», «Шлюк і Яу», «Колега Крамтон», «По ревізії», «Крути та не перекручуй», «Мартин Боруля», «Учитель» драматурги вели спостереження над вчинками, думками, почуттями комедійних персонажів. Цьому сприяє невелика кількість дійових осіб, висока сконцентрованість внутрішньої дії, розлогі ремарки, відтворення природних пристрастей. Становлення особистостей у комедіях характеризується високим динамізмом і напругою. Вони – негероїчні постаті, тому не прагнуть подвигу чи слави. Найістотнішим в їхніх характерах є змалювання боротьби за особистісну свободу, намагання по-новому осмислити парадоксальні явища дій-

сності, прискіпливий самоаналіз, в якому психологічне невід'ємне від морального. Таку специфіку розкриття внутрішнього світу людини спостерігаємо як у комедіях вищезгаданих драматургів, так і в реалістичних творах О. де Бальзака, Г. Флобера, В. Теккерея, П. Мирного, І. Нечуя-Левицького, В. Стефаника, О. Кобилянської, М. Коцюбинського.

Типологічні розбіжності в окресленні створених особистостей на сторінках комедій О. Вайлда, Б. Шоу, Д. Голсворсі, В. С. Моєма, Г. Гауптмана, М. Старицького, І. Карпенка-Карого, М. Кропивницького зумовлені як особливостями індивідуального стилю кожного письменника, так і закономірностями функціонування національної літератури. Постаті Джона Ворзінга, Алджернона Монкріффа, Артура Горінга, капітана Блюнчлі, Джона Теннера, Октавіуса Робінсона, Райни Петкової, Грейс Тренфілд, Ленарда Чартеріса, Гаррі Крамптона, Івана Барильченка, Степана Дранка відображають традиції, культуру, мову, фольклорну образність своєї нації. Вони віддзеркалюють комічні форми протилежних поглядів, соціального становища своєрідних антиподів, діапазон яких охоплює різні рівні естетичного ідеалу англійського, німецького та українського народів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Доходимо висновку: комедії англійських, німецьких та українських драматургів на зламі ХІХ – початку ХХ століть поєднують зображення веселого і смішного, а також увиразнюють серйозні та важливі для суспільства проблеми. Центральні постаті п'єс вирізняються новизною мислення, пропонують новий шлях до щастя та внутрішньої гармонії. Загальноприйняті норми не можуть вплинути на думки, прагнення та вчинки дійових осіб, адже їхній світогляд окреслений не шаблонними законами, а власними поглядами. Перемога здорового глузду, чесності, вірності та доброти над неосвіченістю, моральною потворністю та духовною порожнечею отримала оригінальну інтерпретацію в комедійних творах. Провідне місце відведено світоглядному протистоянню.

Типологічні розбіжності в окресленні створених дійових осіб зумовлені особливостями індивідуального стилю письменників та закономірностями функціонування національної літератури. Центральні персонажі втілюють культуру, мову, традиції своєї нації.

Сутність образного світу на сторінках комедійних творів відображено за допомогою гумору, іронії, сатири, пародії, парадоксу. Значного поширення набула самохарактеристика, що дозволяла через мовну партитуру дійових осіб передати їх істинну суть.

Українські комедіографи відтворили внутрішній світ персонажів, їхній характер, спосіб мислення та поведінку засобами позитивного гумору. Письменники акцентували увагу не на виняткових особистостях, а на зображенні життєвських вад звичайної людини, окресленні мотивів її вчинків. Людина та її доля – стрижневий об'єкт роздумів українських комедіографів порубіжної доби.

Список літератури:

1. Аникин Г. В., Михальская Н. П. История английской литературы / Геннадий Викторович Аникин, Нина Павловна Михальская. – М.: Высшая школа, 1975. – 528 с.
2. Аникст А. Теория драмы на Западе во второй половине XIX века / А. Аникст. – М.: Наука, 1988. – 312 с.
3. Балашов П. С. Художественный мир Бернарда Шоу / Петр Степанович Балашов. – М.: Худож. лит., 1982. – 328 с.
4. Брудный А. О некоторых особенностях сатиры Шоу / А. Брудный // О мастерстве сатиры. – Фрунзе, 1960. – С. 153–169.
5. Вишинський В. Гергарт Гауптман: жанрово-стильові особливості драми. Монографія / Володимир Вишинський. – Дрогобич: Коло, 2006. – 174 с.
6. Дземидок Б. О комическом [пер. с польского С. Свяцкого] / Богдан Дземидок. – М.: Прогресс, 1974. – 224 с.
7. Захарченко А. В. Ідейно-художні шукання в українській драматургії кінця XIX – початку XX століття (проблематика, жанри, характери): дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка / Алла Володимирівна Захарченко. – К., 2007. – 210 с.
8. Зимооря М. Модельний світ особистості у драмах Бернарда Шоу, Івана Франка, Володимира Винниченка. Монографія. – Дрогобич: Сурма, 2007. – С. 181–185.
9. Кирчів Р. Ф. Комедії Івана Франка / Роман Федорович Кирчів. – К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1961. – 100 с.
10. Летнянчин П. Особистість у драмах Бернарда Шоу, Івана Франка, Володимира Винниченка. Монографія / Петро Летнянчин. – Дрогобич: Сурма, 2007. – 192 с.
11. Малютіна Н. П. Українська драматургія кінця XIX – початку XX століття: аспекти родо-жанрової динаміки. Монографія / Наталія Малютіна. – Одеса: Астропринт, 2006. – 352 с.
12. Мороз З. П. На позиціях народності: Дослідження в двох томах / Захар Петрович Мороз. – Київ: Дніпро, 1971. – Т. II. – 480 с.
13. Мороз Л. З. «Сто рівноцінних правд». Парадокси драматургії В. Винниченка / Лариса Захарівна Мороз. – К.: Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 1994. – 208 с.
14. Образцова А. Г. Драматургический метод Бернарда Шоу / Анна Георгиевна Образцова. – М.: Наука, 1965. – 316 с.
15. Працьовитий В. С. Національний характер в українській драматургії 20-30-х років XX століття / Володимир Степанович Працьовитий. – Львів: Ліра – Прес, 1999. – 282 с.
16. Соколянський М. Г. Оскар Уайльд: Очерк творчества / Марк Георгиевич Соколянський. – Киев – Одесса: Лыбидь, 1990. – 200 с.
17. Хороб С. Українська драматургія: кризь виміри часу (Теоретичні та історико-літературні аспекти драми) / Степан Іванович Хороб. – Івано-Франківськ: Лілея, 1999. – 199 с.
18. Хрестоматія з теорії драми. Особливості драматургічного мистецтва в історичному розвитку. Від античних часів до початку XIX століття / Упоряд. та статті про авторів Петра Петровича Нестеровського. – К.: Мистецтво, 1978. – 184 с.
19. Чижевський Д. Порівняльна історія слов'янських літератур: У двох книгах / Переклад з німецької / Дмитро Чижевський. – К.: ВЦ «Академія», 2005. – 288 с.
20. Шоу Б. Автобіографіческие заметки. Статьи. Письма / Пер. с англ.; составление А. Образцовой и Ю. Фридриштейна, послесл. А. Образцовой / Бернард Шоу. – М.: Радуга, 1989. – 496 с.
21. Gordon D. J. Bernard Shaw and the Comic Sublime / David James Gordon. – London: Macmillan, 1990. – 218 p.
22. Henderson A. George Bernard Shaw: Man of the Century / Archibald Henderson. – New York: Appleton-Century-Crofts, 1956. – 969 p.
23. Marx F. Gerhart Hauptmann / Friedhelm Marx. – Stuttgart: Reclam, 1998. – 403 S.
24. Shoeller B. Gelächter und Spannung: Studien zur Struktur des heiteren Dramas / Bernd Schoeller. – Zürich: Atlantis Verlag, 1971. – 139 S.
25. Worth K. Oscar Wilde / Katharine Worth. – New York: Grove Press, 1984. – 199 p.

Ступницкая Г.И.

Дрогобычский государственный педагогический университет
имени Ивана Франко

КОМЕДИЙНЫЙ ЖАНР В АНГЛИЙСКОЙ, НЕМЕЦКОЙ И УКРАИНСКОЙ ДРАМАТУРГИИ: ЛИЧНОСТНЫЙ ДИСКУРС

Аннотация

В статье предпринята попытка проанализировать эволюцию нравственных исканий, личностные коллизии действующих лиц на страницах комедий английских, немецких и украинских драматургов конца XIX – начала XX веков. Выявлена роль юмора, иронии, сатиры, парадокса для объективного изображения личностей. Охарактеризованы типологические совпадения и расхождения в изображении созданных комедийных персонажей. Освещены особенности диалогической и монологической речи центральных характеров комедийных произведений. Предпринята попытка определить индивидуально-неповторимые и типичные черты действующих лиц.

Ключевые слова: комедия, английская, немецкая и украинская драматургия, индивидуально-неповторимые и типичные черты действующих лиц, идейные разногласия, личностные коллизии персонажей, образ, комизм.

Stupnytska H.I.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

COMEDY GENRE IN ENGLISH, GERMAN AND UKRAINIAN DRAMA: PERSONALITY DISCOURSE

Summary

In the article the attempt is made to analyze the evolution of moral search, personal conflicts of the characters in the comedies of English, German and Ukrainian playwrights in the late nineteenth and early twentieth centuries. The author investigates the role of humour, irony, satire and paradox for the objective portrayal of personalities. Typological similarities and differences in the depiction of comedy persons are characterized. The peculiarities of dialogue and monologue speech of the main characters are shown. We have made an attempt to outline individual and typical character traits.

Keywords: comedy, English, German and Ukrainian drama, individual and typical character traits, differences of ideas, personal conflicts of characters, image, comicality.